

Muziekpedagogiek in beweging

Technologie als medium

**Luc Nijs &
Thomas De Baets (red.)**

Euprint ed.

HOVEEL TECHNOLOGIE KAN DE MUZIEKEDUCATIE VERDRAGEN?" Dat is de vraag die bij mij bleef hangen na het lezen van de diverse bijdragen rond het thema Technologie als medium in de reeks Muziekpedagogiek in beweging.

Zelf ben ik opgeleid tot muziekpedagoog vanuit inspirerende gedachten als "actief muziek beluisteren" en "creatief musiceren". Om dit te bereiken stonden ons allerlei "activatiemiddelen" ter beschikking die via de kracht van de verbeelding en de overtuiging van de fysieke handeling – zeg maar, het *medium* – tot het doel moesten leiden, met name mensen aanzetten tot het actief beleven van muziek via luisteren en uitvoeren.

Vijfendertig jaar later wordt onze maatschappij, dus ook het onderwijs, in dergelijke mate door technologie gestuurd dat één van de auteurs zelfs tot de volgende conclusie komt: "technologie is onderwijs en onderwijs is technologie".

Het is de grote verdienste van deze publicatie dat zij de vraag naar de rol en de betekenis van de technologie in de muziekeducatie zowel vanuit een academisch perspectief als via voorbeelden en getuigenissen vanuit de praktijk belicht. Het is immers net binnen het spanningsveld tussen theorie en praktijk dat vaak vernieuwende inzichten ontstaan die inspirerend en motiverend werken voor de praktijk.

Het mag niet verbazen dat de verscheidenheid van de auteurs uitmondt in uiteenlopende, soms elkaar tegensprekende antwoorden op de vraag hoe technologie geïntegreerd kan worden in het muziekonderwijs. Is technologie een (onvermijdelijk?) hulpmiddel waardoor nieuwe vormen van muzikale expressie mogelijk worden? Of veranderen technologieën fundamenteel ons bewustzijn? Tussen de lijnen ervaart men zowel de fascinatie voor de nog onvermoede pedagogisch-didactische mogelijkheden van de technologie binnen de muziekeducatie, als de huiver voor een door technologie gestuurde 'creativiteit'.

De vraag naar technologie als medium binnen de muziekeducatie wordt opengetrokken naar het deeltijds kunstonderwijs, het leerplichtonderwijs en de non-formele muziekeducatie. Hierdoor worden de resultaten van het onderzoek – de motor achter een muziekpedagogiek in beweging – dat aan de artikelen ten grondslag ligt voor een ruim publiek toegankelijk gemaakt. Deze vorm van brede kennisdeling is één van de belangrijkste doelstellingen van het Fonds voor Wetenschapscommunicatie waarmee LUCA School of Arts deze reeks ondersteunt.

Informatie en communicatie: daar draait het allemaal om. Ook bij het leren van muziek. De ultieme vraag is of in de nabije toekomst technologie hierbij het middel blijft of het doel wordt.

Een antwoord op die vraag komt er gelukkig niet in deze publicatie. Wel heel veel stof tot nadenken. En inspiratie voor een creatieve, door technologie ondersteunde praktijk binnen het brede veld van de muzikeducatie.

Carl Van Eyndhoven
Vice-decaan onderzoek LUCA Faculteit Kunsten
Brussel, december 2014

| Inhoud |

Woord vooraf	5
<i>Carl Van Eyndhoven</i>	
Inleiding	7
<i>Luc Nijs & Thomas De Baets</i>	
1 Technologie in het onderwijs	15
<i>Jan Elen</i>	
2 Creatieve visualisatie in de instrumentles	27
<i>Luc Nijs & Marc Leman</i>	
3 Instrumenten voor nieuwe oren	43
<i>Paul Craenen</i>	
4 Technologie-versterkt muziekonderwijs	55
<i>Jos Herfs & Robin van Rootseler</i>	
5 De weg van huis naar school	75
<i>Martine Huvenne</i>	
Perspectieven	87
<i>Thomas De Baets & Luc Nijs</i>	
Auteurs	93

Auteurs

LUC NIJLS (*1973) is musicus (klarinet), leraar, docent en onderzoeker. Hij behaalde een Master in muziek (Brussel, 1996) en een Master in de Wijsbegeerte (Gent, 2008). In 2012 promoveerde hij als doctor in de kunstwetenschappen (IPEM Universiteit Gent) met een proefschrift over technologie in het instrumentale muziekonderwijs. Momenteel is hij postdoctoraal onderzoeker aan het IPEM (Universiteit Gent) en gastdocent aan het Koninklijk Conservatorium Den Haag (Nederland). Zijn onderzoek betreft voornamelijk de rol van het lichaam in het muzikale leerproces, met speciale aandacht voor de relatie tussen muzikant en muziekinstrument en de rol die technologie kan spelen in de ontwikkeling van die relatie. Van 2013 tot en met 2014 was hij ook als onderzoeker en docent verbonden aan LUCA School of Arts – Campus Lemmens (Leuven). Luc spreekt regelmatig op studiedagen en congressen in binnen- en buitenland en publiceert in nationale en internationale tijdschriften over technologie in het instrumentale muziekonderwijs.

THOMAS DE BAETS (*1982) is docent en senior onderzoeker muziekpedagogie aan LUCA School of Arts – Campus Lemmens in Leuven. Hij is er coördinator van de afstudeerrichting muziekpedagogie en van de onderzoeksgroep Music Education & Therapy. Sinds oktober 2014 is hij aangesteld als bijzonder gastdocent in de kunsten aan de KU Leuven. Hij is doctor in de kunsten (KU Leuven, 2012) en behaalde voorheen de diploma's van master in muziek, afstudeerrichting muziekpedagogie (Lemmensinstituut, 2005) en van voortgezette studies muziekpedagogie (Lemmensinstituut, 2008). Voorafgaand aan zijn doctoraat volgde hij de doctoraatsopleiding in de kunsten docARTES aan het Orpheus Instituut in Gent (2009). Zijn voornaamste onderzoeksinteresse is het praktijkgerichte onderzoek van muziekleraren. Sinds 2009 is hij bestuurslid van de European Association for Music in Schools (EAS). Hij was spreker op verschillende studiedagen en congressen in binnen- en buitenland en is gastdocent aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag (Nederland).

PAUL CRAENEN (°1972) is componist, docent, onderzoeker en beleidsmaker. Als componist en docent koppelt hij een klassieke scholing aan het werken met de nieuwste instrumenten en technieken. Als onderzoeker en beleidsmaker tracht hij de brug te slaan van de concrete muziekpraktijk naar wetenschappelijke inzichten en de bredere, maatschappelijke context waarin muzikale activiteit zich kan ontplooien. Hij was de bezieler van een baanbrekende educatief project rond experimentele muziek en het gebruik van nieuwe media in het Deeltijds Kunstonderwijs.

Zijn composities en installaties werden gepresenteerd op diverse muziekfestivals en op internationale podia. In 2011 promoveerde hij aan de Universiteit Leiden met een muzikale portfolio en het proefschrift "Gecomponeerde Uitvoerders - Het musicerende lichaam vanuit compositorisch perspectief". Een Engelstalige bewerking en vertaling verscheen in 2014 bij Universitaire Pers Leuven. Sinds 2012 is hij artistiek directeur en sinds 2014 algemeen directeur van Musica, Impulscentrum voor Muziek.

JAN ELEN (°1961) is als gewoon hoogleraar educatieve technologie en lerarenopleiding verbonden aan het Centrum voor Instructiepsychologie en Technologie van de Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen van de KU Leuven. Hij promoveerde op een proefschrift waarin de relatie tussen beschrijvingen en voorschriften in de ontwerpkunde centraal stond. Zijn onderzoek betreft het ontwerpen van leeromgevingen ter ondersteuning van kritisch denken. Speciale aandacht gaat uit naar onderzoeksintegratie in het hoger onderwijs en naar de inzet van 'serious games' in het beroepsonderwijs. Hij verzorgt inleidende en verdiepende colleges op het vlak van instructiepsychologie, onderwijstechnologie, ontwerpkunde en lerarenopleiding.

JOS HERFS (°1951) is musicus en onderwijsexpert in de kunst- en cultuureducatie. Zijn werkterrein als hogeschooldocent, onderzoeker, bestuurder en onderwijsadviseur bestrijkt het regulier onderwijs, de instellingen voor kunst- en cultuureducatie en de opleidingen in het kunstvakonderwijs. Hij is mede-eigenaar van BeatsNbits BV en verricht opdrachtonderzoek voor overheden en culturele instellingen. Samen met Ab Sandbrink, Leon Vliegen en Robin van Rootseler werkt hij sinds 2007 aan de innovatieve Online Muziekmethode BeatsNbits. Binnen ArtEZ

hogeschool voor de kunsten verzorgt hij onderwijs aan en coaching van masterstudenten op het gebied van research-in-muziek. Hij is daarnaast lid van de kernkring Kunst- en Cultuureducatie van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten en een veel gevraagd gastdocent. Hij publiceert geregeld over onderwerpen op het terrein van de historische, vergelijkende en actuele muziekpedagogiek. Zijn belangstelling gaat in het bijzonder uit naar *Leren in Muziek*, zoals de ontwikkeling van curricula en het ontwerpen van leervolgsystemen.

MARTINE HUVENNE (°1957) is docente “muziek en geluid in film en animatiefilm” aan de School of Arts Gent en aan LUCA School of Arts. Zij studeerde musicologie aan de Universiteit Gent en specialiseerde zich in de hedendaagse muziek. Daarnaast volgde ze een Laban-opleiding bij Rob Stuyf en gaf lessen dansimprovisatie waarin ze de relatie tussen muzikale compositie en bewegingscompositie onderzocht. In 1995 richtte ze KONG op, een muzikeducatieve organisatie met de relatie tussen beweging en muziek als focus. Ze is initiatiefnemer en drijvende kracht van het project TRAJECT dat in 2005 verzelfstandigd werd in de kunsteducatieve organisatie AIFOON. In 2012 promoveerde zij aan de Universiteit van Amsterdam met “Het geluid als een innerlijke beweging in de overdracht van een ervaring in de film: een fenomenologische benadering”. Martine Huvenne is curator van het jaarlijkse filmmuziekseminarie in het Film Fest Gent en coördineert de ontwikkeling van een Europese Master of Arts in Sound.

MARC LEMAN (°1958) studeerde musicologie, filosofie en informatica en is momenteel “Methusalem” onderzoekprofessor in de systematische muziekwetenschap en directeur van het IPeM, het onderzoeksinstituut voor musicologie aan de Universiteit Gent. Hij publiceerde meer dan 350 artikels en diverse boeken over onderwerpen aangaande de empirische, rekenkundige en filosofische grondslagen van de muziekcognitie. Zijn interesse gaat uit naar de vraag hoe mensen met muziek interageren, en daarbij muziektechnologie benutten. Hij richt zich daarbij op de dynamica van entrainment en de uitlijning van geluid en beweging in relatie tot het menselijk expressief responsstelsel. In 2007 werd hij “laureaat van de Methusalem” voor zijn project rond lijfelijkheid en muziek. In 2014 was hij houder van de Francqui leerstoel aan de University van Mons.

ROBIN VAN ROOTSELER (°1984) is een ingenieur met een passie voor onderwijs en muziek. Hij studeerde in 2007 cum laude af aan de opleiding Electrical Engineering aan de Universiteit Twente op het gebied van automatische gezichtsherkenning met een minor in onderwijskunde. Hij heeft diverse papers gepubliceerd op het gebied van 3D gezichtsherkenning. Op dit moment is hij werkzaam als technisch directeur bij BeatsNbits en VO-digitaal, uitgevers van digitaal lesmateriaal voor het voortgezet onderwijs, waar hij onder andere verantwoordelijk is voor de technische innovatie van de methodes BeatsNbits, Tijd voor Geschiedenis en E-English. Met zijn technische wetenschappelijk achtergrond en feeling met het onderwijs is hij in staat om de koppeling tussen ICT en onderwijs te maken. Zijn expertise op het gebied van patroonherkenning wordt in de lesmethodes toegepast voor verbeterde Learning Analytics.